

Verbal Violence in the Novel "Zeina" by Nawal al-Saadawi An Analysis Based on the Approach of "Jeanette Malkin"

Rooh - Allah Sayyadi Nejadi¹ , Masomeh Bakhshalizadeh² , Mohsen Seifi³

1. Corresponding Author, Ph.D. Candidate Department of Arabic Language and Literature, Arabic literature group, Faculty of Literature and Humanities, Kashan University, Kashan, Iran. E-mail: rakhshandeh1982@yahoo.com

2. Associate Professor Department of Arabic Language and Literature, Faculty of Literature and Human Sciences, kashan University, kashan, Iran. E-mail: dr.bakhshalizadeh1987@gmail.com

3. Associate Professor Department of Arabic Language and Literature, Arabic literature group, Faculty of Literature and Humanities, kashan University, kashan, Iran. E-mail: Motaseifi2002@yahoo.com

Article Info

Abstract

Article Type

Research Article

Article History:

Received:

14, December, 2022

In Revised Form:

3, February, 2023

Accepted:

15, March, 2023

Published Online:

21, December, 2023

The aim of this article is to explore the concept of verbal violence in the novel "Zeineh" and to understand how literary texts relate to the power that dominates any society. And with the method of critical analysis of discourse beyond verbal forms, the power and ideology governing the social and cultural conditions of the society in the novel "Zeineh" have been studied and by introducing the components of verbal violence in Janet Malkin's approach, This novel has been studied to show the role of speech and its power in shaping and destroying human identities. Accordingly, the research findings show that "verbal violence" is the main discourse in this novel, through which the word finds a magical power for injury and destruction, and the devotees of this word are only those who are targeted by the word. Not put; But those who talk to it are also exposed to it. And the word is not just a means of expressing thoughts; Rather, the word itself forms thoughts, and is the program and guide of one's intellectual activity. The word has an independent power and force that determines the framework of the speaker's action and thinking. The word does not only determine the limits of thought; Rather, gaining the speaker's independence and forcing him to speak also sacrifices him.

Keywords:

Verbal Violence, Discourse psychology, Zeinab, Contemporary Arabic novel, Malkin

Cite this The Author(s): Rakhshandeh, S. .; Delshad, . (2024). Narration Democracy in Ibn Ud'daye's "Al-Mokafat" Story Collection. Journal of Adab-e-Arabi (Arabic Literature) (Scientific) Vol. 16, No. 1, Serial No. 39- Spring, (47-68).

DOI: [10.22059/jalit.2023.353880.612635](https://doi.org/10.22059/jalit.2023.353880.612635)

Publisher: University of Tehran Press

1. Introduction

The inception of Discourse Psychology can be dated back to the late 1980s with the release of "Discourse and Social Psychology" authored by Jonathan Potter and Margaret Wetherell (Eskandari, 2013: 79). Discourse analysis delves into the cognitive and personal realms of individuals, exploring the revelations about their lives, thoughts, and beliefs conveyed through speech, thereby reflecting aspects of themselves, surroundings, and their ideas during conversations through language (Azami, 2020: 111). Linguistic violence is a recurrent theme in critical discourse analysis, offering readers a deeper insight into literary works and diverse texts, facilitating a nuanced comprehension of political, social, and cultural dynamics within societies. Thus, this study focuses on examining linguistic violence through the lens of Discourse Psychology and Malkin's theory in Nawal Al-Saadawi's novel "Zineh."

The significance of this research stems from the prevalent focus of scholars on physical aggression, often overlooking the gravity of linguistic violence. However, linguistic violence serves as the foundational element of various forms of aggression. Therefore, this investigation aims to explore the origins and repercussions of linguistic violence, utilizing "Zeina" as a case study to illustrate instances of linguistic violence targeting children, women, and the broader interpersonal linguistic aggression prevalent in society.

2. Methodology

A primary objective of this research is to identify and analyze the manifestations of linguistic violence in the novel "Zeina" using a descriptive-analytical approach, with the ultimate goal of taking a constructive step towards mitigating and eliminating this covert form of violence.

3. Research Questions

This study aims to address the following research questions:

According to the Discourse Psychology theory, what are the constituent elements of linguistic violence in the novel "Zeina"?

How does the concept of linguistic power and its effects on the agent and the recipient get elucidated in critical discourse analysis and Malkin's theory?

What is the meaningful relationship between linguistic violence and gender in the novel "Zeina"?

What are the psychological consequences of linguistic violence among the characters in this novel?

4. Findings

Language serves a purpose beyond merely expressing ideas; it shapes the thoughts of "Zakaria," and it is an independent element that defines the speaker's action and thought framework through its power, giving a unique life to sounds and creating a character's role. The most significant psychological impacts of the persistent linguistic violence among the characters in this novel are described as follows:

Zakaria	Badour	Majideh
<ul style="list-style-type: none"> Lack of independence in performing life activities 	<ul style="list-style-type: none"> Dissatisfaction with family, work, and social relationships 	<ul style="list-style-type: none"> Inability to positively cope with stress and pressure, leading to rebellion
<ul style="list-style-type: none"> Rejecting personal beliefs 	<ul style="list-style-type: none"> Inability to have a positive self-image and 	<ul style="list-style-type: none"> Seeking refuge outside the family to

Verbal Violence in the Novel "Zeina" by Nawal al-Saadawi An Analysis Based on the Approach of "Jeanette Malk49

	accept oneself	escape the violent conditions
• Sexual performance issues	• Inability to solve problems without doubt or despair leading to suicidal thoughts	• Feeling humiliated
• Lack of self-confidence	• Sleep disorders	• Fear of men

5. Discussion and Conclusions

This research has scrutinized the levels of linguistic violence in the novel "Zeina" and has reached the following conclusions:

1. Language is not merely a conduit for expressing thoughts and ideas; the psychological harm inflicted by language is significantly more severe than a sharp knife's cut. The novel "Zeina" is subjected to violent discourses, and the author has skillfully portrayed social violence through linguistic structures, such as phrases, adjectives, names, and metaphorical layers.
2. The narrator employs phrases to reflect linguistic violence, thereby disregarding Zineh's character and identity, depicting her as insignificant and meaningless.
3. A close examination of the novel reveals that language is controlled by the patriarchal culture. By instilling linguistic fear, "Zakaria" undermines the thinking abilities of his daughter and wife, and the fear of "Zakaria" triggers resistance or rebellion against violence.

In the novel, men use metaphorical language to dismiss and mock women further. From a social psychological perspective, the emotions elicited by violent speech towards the novel's characters can be categorized as follows:

Anger < confrontation

Fear < running away

Anxiety < retreat

Suffering and silence < disregard and refuse to engage in a discussion any further.

روان‌شناسی گفتمانی خشونت زبانی در رمان «زینه» اثر نوال سعداوی

روح اله صیادی‌نژاد^۱، معصومه بخشعلی‌زاده^۲ محسن سیفی^۳

۱. نویسنده مسئول، دانشجوی دکتری گروه زبان و ادبیات عربی دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران. رایانامه: saiiadi57@gmail.com
۲. دانشیار گروه زبان و ادبیات عربی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران. رایانامه: dr.bakhshalizadeh1987@gmail.com
۳. دانشیار گروه زبان و ادبیات عربی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران. رایانامه: Motaseifi2002@yahoo.com

اطلاعات مقاله

چکیده

روان‌شناسی گفتمانی، رویکرد تازه‌ای در تحلیل گفتمان است که راه‌های مختلفی را برای فهم پدیده‌های روان‌شناختی مانند شناخت، عاطفه، باورها، هویت، ادراکات و انگیزه‌ها فراهم ساخته است. در حقیقت این رویکرد تازه رویدادهای روان‌شناختی را از منظر و چشم‌انداز رویدادی اجتماعی و فرهنگی برآمده از زبان مورد بررسی قرار داده است و تحلیل گفتمان را به عنوان روش مطالعه زبان‌شناسانه انتخاب کرده است. خشونت زبانی از موضوعاتی است که در روان‌شناسی گفتمانی بدان پرداخته می‌شود. مقاله حاضر با هدف گفتمان‌کاوی مفهوم خشونت زبانی که شامل خشونت کلامی و خشونت غیرکلامی است در رمان «زینه» بر اساس رهیافت مالکین (۲۰۰۰) به نگارش درآمده است و با بهره‌گیری از روش تحلیل انتقادی گفتمان به بررسی سطوح واژگانی، دستوری و بلاغی در رمان مذکور پرداخته است. بر این اساس، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که «خشونت زبانی» گفتمان اصلی در این رمان است و ارتباط تنگاتنگی با سطوح زبانی از جمله ضمیر، صفات، استفهام و استعاره دارد که در هنگام وقوع آن، بار روانی اجتماعی خاصی می‌گیرند و به واسطه آن، شخصیت‌های محوری داستان، تبدیل به نوع تهاجمی می‌شوند که شخصیت‌های فرعی داستان را به صورت کاراکتری فرودست و قربانی قرار می‌دهند. در حقیقت، زبان قدرت، نیروی مستقلی دارد که چارچوب عمل و تفکر گوینده را در داستان معین می‌کند.

نوع مقاله:

بحث علمی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۱/۱۲/۲۵

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۱/۱۲/۰۸

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۱/۱۲/۲۳

تاریخ انتشار:

۱۴۰۳/۰۱/۳۰

واژه‌های کلیدی:

خشونت زبانی، روان‌شناسی گفتمانی، زینه، رمان معاصر عربی، سطوح زبانی، مالکین.

استناد: صیادی‌نژاد، روح‌اله؛ بخشعلی‌زاده، معصومه؛ محسن سیفی؛ (۱۴۰۳). روان‌شناسی گفتمانی خشونت زبانی در رمان زینه اثر نوال سعداوی: ادب عربی سال ۱۶، شماره ۱، بهار، شماره ۳۹ - (۶۸-۴۷).
DOI: 10.22059/jalit.2023.353880.612635

۱. مقدمه

شروع روان‌شناسی گفتمانی را می‌توان به پایان سال ۱۹۸۰ نسبت داد. زمانی که جاناتان پارتز (Jonathan Pottet) و مارگرت وتزل (Margaret Wetherell) کتاب «گفتمان و روان‌شناسی اجتماعی» (Discourse and Social Psychology) را به چاپ رساندند. این کتاب را می‌توان آغاز توصیف و تحلیل روان‌شناسی گفتمانی دانست. رویکرد جدید با اهمیت دادن به زبان در روابط بین فردی و اجتماعی به پژوهش‌های خود نه تنها در قالب صرفاً کمی بلکه با در نظر گرفتن زمینه‌های فرهنگی، اهمیت زیادی برای گفتمان و تحلیل آن به عنوان یک روش کاربردی قائل است (اسکندری، ۱۳۹۲: ۷۹). تحلیل گفتمان دربارهٔ ابعاد فکری و شخصیتی هر فرد که در صحبت‌هایش نمود می‌یابد بحث می‌کند و به اطلاعاتی اشاره می‌کند که گویشور به نحو اجتناب‌ناپذیری از خود، محل زندگی، افکار و اعتقاداتش در حین صحبت و به وسیلهٔ زبان بروز می‌دهد (اعظمی، ۱۳۹۹: ۱۱۱).

یکی از مسائلی که در گفتار و متون مختلف، فرهنگ و چالش‌های اجتماعی جامعه را نمایش می‌دهد؛ مسئله «خشونت زبانی» است. خشونت در متن ادبی ناشی از فرافکنی‌های ناخودآگاه آغشته به درد نویسنده و احساس جمعی است. در پژوهش پیش رو به بررسی هسته اصلی خشونت یعنی خشونت زبانی با رویکرد روان‌شناسی گفتمانی و نظریه مالکین (Malkin) در رمان «زینه» با نویسندگی نوال السعداوی پرداخته شده است.

در اهمیت این گفتار باید گفت؛ خشونت زبانی یکی از موضوعاتی است که در تحلیل گفتمان انتقادی مطرح می‌شود، خوانندگان با یادگیری این دست از نظریات با خوانشی عمیق‌تر به بررسی رمان‌ها و متون مختلف می‌پردازند و بهتر می‌توانند از مسائل سیاسی، اجتماعی و فرهنگی جوامع پرده بردارند و نیز ضرورت این پژوهش از این جهت است که توجه پژوهشگران بیشتر به خشونت جسمی و ضربی معطوف است و التفات به خشونت زبانی در پژوهش‌ها با وجود اهمیت آن، کمتر دیده می‌شود، حال آنکه خشونت زبانی سرمنشأ هر نوع خشونت است؛ بنابراین، این پژوهش بر آن است به علل و نتایج خشونت زبانی پرداخته و نمود آن را به عنوان نمونه در رمان «زینه» که در بردارندهٔ خشونت زبانی ضد کودکان و زنان، و نیز خشونت زبانی افراد جامعه به‌طور کلی علیه یکدیگر در پیشبرد اهداف خود هستند را نمایش دهد. با توجه به نتایجی که خشونت زبانی بر پیکرهٔ خانواده و جامعه وارد کرده و هزینه‌های اقتصادی و اجتماعی بسیاری بر جامعه تحمیل می‌کند، لازم است تا هرچه بیشتر این پدیده شناسایی و برای رفع آن کوشش شود. از آنجا که خشونت روانی-زبانی یکی از مبهم‌ترین و گسترده‌ترین خشونت علیه افراد محسوب می‌شود، از همین رو یکی از هدف‌های این تحقیق، شناخت و بررسی مصادیق این نوع خشونت با روش توصیفی-تحلیلی است تا شاید بتوان گامی مؤثر در مسیر کاهش و حذف این نوع خشونت پنهان برداشت.

در این پژوهش تلاش بر این است تا به پرسش‌های زیر پاسخ گفته شود:

۱. با توجه به نظریه روان‌شناسی گفتمانی مؤلفه‌های خشونت زبان در رمان «زینة» کدام‌اند؟
۲. با توجه به رویکرد تحلیل انتقادی گفتمان و نظریه مالکین، قدرت زبان و آثار آن بر فاعل و مفعول چگونه تشریح می‌شود؟
۳. در رمان «زینة» میان پدیده خشونت زبانی و جنسیت چه ارتباط معناداری وجود دارد؟
۴. آثار روانی خشونت زبانی در بین افراد این رمان چیست؟

۱-۱. پیشینه پژوهش

تاکنون چند پژوهش به بررسی روان‌شناسی گفتمانی و خشونت زبانی با توجه به نظریه مالکین پرداخته‌اند؛ از آن جمله:

اسکندری، حسین (۱۳۹۲)، در مقاله «بررسی و نقش اهمیت روش تحلیل گفتمان در قلمرو روان‌شناسی گفتمانی»، به معرفی رویکرد روان‌شناسی گفتمانی می‌پردازد و مبانی نظری این رویکرد را بیان می‌کند.

در مقاله‌ای دیگر از مهدیخانی، مینا و اسکندری، حسین (۱۴۰۱)، در مقاله «مطالعه شکل‌گیری هویت جسمیت یافته زنان دهه نود با رویکرد روان‌شناسی گفتمانی».

بهرروز محمودی بختیاری و مهسا معنوی (۱۳۹۵)، در مقاله «خشونت کلامی در نمایش‌نامه‌ها ملت با سالاد فصل» پژوهشگر در این مقاله با تکیه بر نظریه مالکین درباره الگوهای خشونت کلامی در درام، با رویکردی گفتمانی به بررسی نمایش‌نامه مذکور اثر اکبر رادی می‌پردازد. و می‌کوشد مؤلفه غالب در گفتمان خشونت‌آمیز شخصیت‌های این نمایش را ارائه کند.

بهرروز محمودی بختیاری و مهسا معنوی (۱۳۹۳)، در مقاله «فلسفه و کارد کرد خشونت کلامی در نمایش‌نامه زبان کوهستان هارولد پینتر رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی» که به زبان انگلیسی تألیف شده است، به بررسی مسئله خشونت کلامی در زبان نمایشی با نظریه ژانت مالکین، با رویکرد تحلیل گفتمان انتقادی در نمایش‌نامه زبان کوهستان هارولد پینتر می‌پردازد و تلاش می‌کند تا مؤلفه‌های غالب در گفتمان خشونت‌آمیز شخصیت‌های این نمایش و همچنین روابط قدرت حاکم در این اثر را ارائه دهد. در ارتباط با رمان «زینة» نیز چند پژوهش انجام شده است:

اوتی مشفوعه النعمه (۲۰۱۷)، در پایان‌نامه «صورة المرأة فی الرواية «زینة» لنوال السعداوی: دراسة تحليلية» در این پژوهش سعی شده است از وضعیت زنان در این رمان پرده بردارد و با دیدگاه فمینیستی به بررسی روابط شخصیت‌های زن قهرمان و مرد قهرمان موجود در رمان پرداخته شود و در نهایت مردان این رمان را به عنوان مخالف و معارض حقوق زنان معرفی می‌کند.

محمد عفوان ریاضی (۲۰۱۹)، در پایان‌نامه «تحلیل الأحداث الكلامية فی رواية زینة لنوال السعداوی عند نظرية اوستین» اثر کنش‌های گفتاری موجود در رمان «زینة» را با توجه به نظریه اوستین مورد بررسی قرار می‌دهد.

نیل زهریه (۲۰۲۰)، در پایان‌نامه «تبعية شخصية المرأة فی رواية زینة لنوال السعداوی بعد استعمار غایاتری شاکرافورتی سیفاک» شخصیت زنان در این رمان از دیدگاه «گایاتری اسپواک» بررسی کرده است. گایاتری رویکردی فمینیستی-پسااستعماری دارد و یکی از شخصیت‌های

برجسته «مطالعات فرودستان» است و از آنجا که زنان یکی از شخصیت‌های «فرودستان» در نزد وی معرفی شده‌اند، این پژوهش به تحلیل مفهوم «فرودستی زنان» در رمان «زینه» پرداخته است. مردو آریکا (Merdu Arika ۲۰۱۷) در مقاله «النسویة فی رواية: «زینة» لنوال السعداوی» موضوع «فمنیست» را با توجه به نظریه «سیمون دوبوار» در این رمان بررسی می‌کند.

با توجه به پیشینه بررسی شده، تاکنون هیچ پژوهشی به روان‌شناسی گفتمانی خشونت زبانی در این اثر پرداخته است؛ در حالی که گفتمان‌های این رمان بر پایه گفتمان‌های خشونت‌بار روانی-زبانی ضد کودکان و زنان است، بنابراین می‌توان به درستی ادعا کرد که این نخستین پژوهشی است که از منظر روان‌شناسی گفتمان به بررسی خشونت زبانی در رمان «زینه» می‌پردازد.

۲. ادبیات نظری پژوهش

۲-۱. روان‌شناسی گفتمانی

با گذشت زمان، تحلیل گفتمان صرفاً در زبان‌شناسی محدود نشد بلکه در علوم انسانی از جمله تحقیقات رفتاری و روان‌شناختی وارد شد. تحلیل گفتمان روشی برای مطالعه معنای نهفته در جملات و واژگان است که در دهه‌های اخیر در تحقیقات روان‌شناختی خصوصاً روان‌شناسی اجتماعی متداول شده است. این روش را می‌توان به عنوان شکلی از روان‌شناسی اجتماعی تعریف نمود که در حوزه‌ها و رشته‌های جدید قابل بررسی است. با این وجود تحلیل گفتمان به سمت بهره‌گیری از سایر منابع تأثیرگذار همچون نشانه‌شناسی و تا حدودی روان‌کاوی سوق پیدا کرده است. پژوهشگرانی که در عرصه تحلیل گفتمان به فعالیت می‌پردازند از طریق ساختارگرایی اجتماعی فراگیر در مخالفت با سنت حاکم بر روان‌شناسی اجتماعی مشخص می‌شوند (عقیلی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۷۶).

به طور کلی روان‌شناسی گفتمانی دارای پنج اصل مشترک با دیگر رویکردهای گفتمانی است که در اینجا شرح داده می‌شود:

۱. فرایندها و ساختارهای اجتماعی و فرهنگی تا حدودی خصلت زبانی-گفتمانی دارند: شیوه‌های گفتمانی - که متون را آن‌ها تولید (خلق) و مصرف می‌کنند، نوعی شیوه اجتماعی مهم به شمار می‌آیند که به ساختن جهان اجتماعی که حاوی هویت‌های اجتماعی و روابط اجتماعی نیز هست کمک می‌کنند.

۲. گفتمان هم سازنده است و هم ساخته شده: گفتمان به عنوان یک شیوه اجتماعی، صرفاً به شکل‌گیری و تغییر شکل ساختارهای اجتماعی کمک نمی‌کند بلکه آن‌ها را نیز بازتاب می‌دهد.

۳. کاربرد زبان باید به نحو تجربی و درون بستر اجتماعی خودش تحلیل شود: تحلیل انتقادی گفتمان به تجزیه و تحلیل انضمامی، زبان‌شناختی متن و کاربرد زبان در تعاملات اجتماعی می‌پردازد.

۴. گفتمان کارکردی ایدئولوژیک دارد: تحلیل گفتمان، در این نقطه قصد دارد نقش شیوه های گفتمانی در حفظ و بقای جهان اجتماعی، از آن جمله آن دسته از روابط اجتماعی را که توأم با مناسبات قدرت نابرابرند، آشکار کند.

۵. تحقیق انتقادی: تحلیل انتقادی، به لحاظ سیاسی بی طرف نیست (یورگنسن و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۸۰-۱۸۸).

خشونت کلامی در بین موضوعاتی که در روان‌شناسی گفتمانی مطرح است، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. به‌ویژه اینکه «روان‌شناسی گفتمانی» اساساً دارای ماهیتی کاربردی است؛ بدین معنا که روان‌شناسی با رفتارهای افراد در ارتباط است و موضوعات اجتماعی و روان‌شناختی را می‌توان از طریق مطالعه رفتارها و فعالیت‌هایی همچون سرزنش کردن و غلیان خشم‌شناسایی نمود.

۲-۲. خشونت زبانی (Language violence)

خشونت در لغت‌نامه دهخدا به معنای درشتی و زبری، تندخویی، تشدد و ستیزه‌جویی آمده است (دهخدا، ۱/۱۳۷۷: ۱۳۰) و به انواع مختلفی از جمله خشونت فیزیکی، مالی، اجتماعی، زبانی و... تقسیم می‌شود. در این میان خشونت زبانی به دلیل رواج آن، از اهمیت بیشتری نسبت به انواع دیگر خشونت برخوردار است. پدیده خشونت زبانی، که اساساً در کلام زشت و دشنام نمود می‌یابد، پیوند مشترک بین همه زبان‌های انسانی است (مالکین ۲۰۰۰: ۱۳). خشونت زبانی به دو صورت کلامی و غیرکلامی است. منظور از خشونت کلامی، تأکید بر طبیعت مادی زبان است؛ به اعتبار این که مجموعه‌ای از اصوات است که به‌طور ملموس بر مخاطب اثر می‌گذارد. هنگامی که نویسنده برای تأثیر بر خواننده به کلمات متوسل می‌شود، کلمه با بار معنوی و روانی خود وارد عمل می‌شود. مالکین معتقد است ضربه کلمه بر جسم سخت‌تر از ضربه سلاح است. برخی کلمات به شدت بر بدن تأثیر می‌گذارند؛ مثل کلماتی که حیاء را خدشه‌دار یا احساسات انسان را جریحه‌دار می‌کنند (مالکین ۲۰۰۰: ۲۴). خشونت کلامی از دیدگاه زبانی محض، مانند روند رقابتی موقت است که به واسطه آن، دشنام‌دهنده (فاعل) خود را در مرتبه بالاتر از دشنام شونده (مفعول‌به) قرار می‌دهد، و با این عمل احساس آرامش روانی می‌کند. در بسیاری مواقع زبان‌شناسان خشونت لفظی را به بدل خشونت جسمی یا به‌عنوان مرحله میانی یا مقدمه خشونت جسمی تشبیه می‌کنند (الأمین، ۲۰۱۶: ۸). همچنین منظور از خشونت زبانی، خشونت اجتماعی آن است که در تضادها و کشمکش‌های بین زبان رایج متن نمایان می‌شود، به این معنا که نویسنده‌ای که متن خشونت‌باری را بیان می‌کند، ناگزیر است که از طریق زبان این کار را انجام دهد (حبیله، ۲۰۱۰: ۱۷-۱۸).

و اما خشونت غیرکلامی، اغلب به صورت سکوت به عنوان کلامی بی‌صدا است که شاید در حوزه‌های زبان‌شناختی کمتر به آن توجه شده باشد. شایان ذکر است که سکوت در مقابل خشونت کلامی همواره نشان از کوتاه آمدن و تسلیم شدن در برابر قدرت زبان فرد نیست، بلکه سکوت آزاردهنده می‌تواند مانند کلام آزاردهنده یک سلاح خشونتی عاطفی باشد که شخص آن را برای آزار، تنبیه و یا به زانو درآوردن طرف مقابل خود استفاده کند (مالکین ۲۰۰۰: ۵۷-۷۰).

همچنین ممکن است خشونت‌های غیرکلامی علاوه بر سکوت، با زبان بدن نیز همراه شود و به صورت سکوت همراه با اخم، چپ‌چپ نگاه کردن، ساییدن لب‌ها و... بروز کند. همچنین زبان، اصلی‌ترین جزء و زیرساخت خشونت است و ماده اولیه برای هرگونه کلام، چه خشونت‌بار و چه غیر آن محسوب می‌شود.

۳-۲. رمان زینه

نوال سعداوی یکی از زنان برجسته عرب است که قاره به قاره سفر کرده است و با نظریات فرهنگی خود، جامعه عرب را دچار تحول ساخته است. در میان آثار نوال سعداوی، اثر «زینه»، به موضوع فرهنگی خشونت علیه زنان پرداخته است. این رمان، داستان زنی به نام «بدور» را روایت می‌کند که از خانواده‌ای سرشناس است، در تظاهراتی او عاشق یک فعال سیاسی به نام «نسیم» می‌شود و دختر نامشروعی به نام زینه از او به دنیا می‌آورد؛ اما پس از دستگیری نسیم و مرگ او زیر بار شکنجه، او دخترش را به دلیل ناتوانی در مواجهه با جامعه و سنت‌هایش در خیابان‌های قاهره رها می‌کند. زینه با وجود محرومیت از نام و خانه به یکی از محبوب‌ترین هنرمندان مصر تبدیل می‌شود. در مقابل، بدور با یک روزنامه‌نگار به نام «زکریا الخرتینی» ازدواج می‌کند و درحالی‌که او در یک ازدواج بدون عشق همراه با آماج انواع خشونت‌های کلامی گرفتار شده است و آرزوی دخترش را دارد؛ در تلاش برای یافتن آرامش، به ادبیات روی می‌آورد و رمانی تخیلی درباره زندگی خود می‌نویسد. اما وقتی رمان توسط همسرش زکریا دزدیده و ناپدید می‌شود، به دور مجبور می‌شود سفری برای کشف خود و تغییر شکل گذشته و آینده‌اش آغاز کند. اما پس از اینکه نتوانست رفتار شوهرش را تغییر دهد، رمان «زینه» را با کشف این دزدی و مرگ بدور و زینه پایان می‌دهد.

۳. پردازش تحلیلی موضوع

در رمان «زینه» زبان، قدرت و نیروی مستقلی دارد که چارچوب عمل و تفکر گوینده را معین می‌کند. زبان فقط حدود تفکر را معین نمی‌کند؛ بلکه با خشونت استقلال گوینده می‌گیرد و او را مجبور به سخن می‌کند، موجب قربانی شدن او می‌شود. مالکین در کتاب «العنف اللغوی فی الدراما المعاصرة»، با توجه به سطوح مختلف زبانی مانند (تکرار، حذف، ضمائر، اسم‌های اشاره، استفهام، استعاره و...)، از زبان به عنوان ابزاری در راستای تحقق اهداف زیر استفاده می‌کند و به نوعی روان‌شناسی خشونت زبانی را ارائه می‌دهد:

۱. خشونت یا تهاجم: زبان با قدرت، پرخاشگری و تهاجم همراه می‌شود و در نهایت زمینه قربانی شدن شخصیت‌ها را فراهم می‌آورد.
۲. تحت سلطه درآوردن: زبان به شکل یک ضد قهرمان نمایشی در می‌آید که شخصیت‌ها را تحت تسلط در می‌آورد و نابود می‌کند.
۳. آزار دادن: زبان شخصیت‌ها را به انطباق ساختارها و قواعد مجبور می‌کند.
۴. دفاع از خود: از آنجایی که افراد در صحبت‌هایی که می‌کنند یا مورد خطاب آن قرار می‌گیرند، گاهی مورد ظلم و ستم قرار می‌گیرند؛ و به ناچار باید از خود در برابر آن ظلم‌ها و تعدی‌ها دفاع کنند و ابزار این دفاع زبان است.

۵. ترساندن و ارعاب: افراد ضعیف به طور وحشیانه از سؤال پرسیدن یا قطع سخنان افراد فرادست بر حذر داشته می‌شوند. استنطاق و بازجویی نوعی طرح‌ریزی تاکتیکی برای ترساندن، توانایی افراد برای صحبت کردن و آزاد اندیشیدن را غصب می‌کند» (مالکین، ۱۹۹۲: ۱۰۵-۳۷).

در رمان «زینة»، خشونت زبانی در سطح کلامی با مواردی مانند «ضمایر، صفات، استفهام و استعاره» و در سطح غیرکلامی با سکوت به همراه زبان بدن شکل می‌گیرد که با توجه به نظریه مالکین می‌توان از اهداف شخصیت‌های رمان در به‌کارگیری این سطوح به عنوان ابزار خشونت زبانی پرده برداشت.

مطالعات مختلف دربارهٔ زبان و جنسیت در فرهنگ‌ها بیان می‌کند که زبان نقش عمده‌ای در ساختار اجتماعی جنسیت ایفا می‌کند. همچنین می‌توان گفت زبان نقش محوری در شکل‌گیری موقعیت اجتماعی مردان و زنان ایفا می‌کند. والدین در سال‌های اولیه تربیت فرزندان و کنترل اجتماعی آنها از زبان استفاده می‌کنند و جریان چگونگی گفتمان زبانی؛ اینکه به صورت سازگار باشد یا ناسازگار، و همراه با خشونت زبانی باشد یا نباشد در شکل‌گیری هویت و میزان اعتماد به نفس آنان در آینده تأثیرگذار خواهد بود. همان‌طور که در این پژوهش به نوعی علت خشونت‌های مکرر «زکریا» را می‌توان در گفتمان خشونت‌بار پدرش و تمسخر دوستان او در کودکی یافت آنگاه که مورد تحقیر و آزار زبانی قرار می‌گرفت: «ابوه يأخذہ معہ إلی الجامع، یرکع مثل أبیہ ویسجد، یحمد لله لأنه خلقه ولدا ولیس بنتا، إن لدغہ دَبُور أو نحلۃ بیکی، بنهره أبو: إنت راجل ازای تعیط زی النسوان؟» (السعدوی، ۲۰۱۰: ۱۵۱)

پدر در این گفتمان با خشونت، ابتدا جنس مؤنث را در نگاه پسر خود ضعیف جلوه داده است که او دختر نیست که در مقابل نیش زنبور گریه کند. پدر تا حدی زن را کوچک و ضعیف نشان می‌دهد که پسر برای اینکه مذکر آفریده شده است، در مقابل خداوند سجده شکر بجا می‌آورد. از سوی دیگر، «زکریا» با خشونت زبانی که پرورش یافته است اعتماد به نفس خود را از دست داده است و در مقابل همجنسان خود احساس ضعف می‌کند؛ اما در نتیجهٔ تخریب زبانی موقعیت زنان از جانب پدر، در مقابل زنان با غرور و حس رضایت از خود گام بر می‌دارد:

یختفی فی غرفته بیکی إن ضربه التلامیذ فی المدرسه، ینتفض خوفا من الصراصیر والجرذان
والسحائی، یمشی بین الرجال قصیر القامة ضئیل الجسم، یشعر بالنقص بین الذکور، یمتلئ بین
الإناث بالغرور، یمشی فوق الأرض بخطوة الزعماء، یری نفسه محمولا فوق الأعناق (السعدوی،
۲۰۱۰: ۱۵۱).

در این وصف هنرمندانه، نویسنده با بهره‌گیری از فن تقابل، شخصیت را در دو وضعیت متناقض قرار می‌دهد تا زوایای پنهان شخصیت آشکار شود.

همان‌طور که در نمونه‌های پیشین ملاحظه شد، در نتیجهٔ عملکرد گفتمان‌های خشونت‌بار پدر و دوستان، زکریا اعتماد به نفس خود را از دست داده است و در بزرگسالی حتی برای رضایت از کار و مقالات خود به دنبال تأیید دیگران، و مخصوصاً همسرش است، حتی سعی دارد با تحقیر و خشونت زبانی اعتماد به نفس همسرش را نیز خدشه‌دار کند و به نوعی به همسرش که یک زن نویسنده و استاد موفق است حسادت می‌کند و بر آن است تا با زبانش او را سرکوب کند.

به طوری که وقتی «بدور» همه کسوها را به دنبال رمانش می‌گشت تا آن را کامل کند و نمی‌یافت به ذهنش خطور کرد که فقط همسرش جای آن را می‌دانست و رمان را نابود کرده است؛ چراکه هنگام نوشتن آن زکریا با خشونت غیرکلامی مثل حسد، به او چپ چپ نگاه می‌کرد، و به هوش و تمامی نوشته‌های او حسادت می‌کرد، بدور نوشته‌هایش را برای او نمی‌خواند و نظرش را در خصوص نگارش رمان نمی‌پرسید، و کاملاً با اعتماد به نفس و با غرور می‌نوشت و زکریا سعی داشت این غرور را بشکند، و هنگامی که مقاله چاپ شده او را در مجله می‌خواند لب‌هایش را از حسادت بر هم می‌سایید، و بدون اینکه بدور از او چیزی بپرسد نظر می‌دهد:

- مقاله کان ممکن یكون أحسن یا بدور.

لا ترفع عینها عن أوراقها، لا تنبہ إلی ما یقول.

- مش سامعانی یا بدور؟

- سامعاک یا زکریا.

- مش عاوزہ تسمعی رأیی فی مقالک؟

- أنا عارفه رأیک یا زکریا.

- یعنی إبه عارفه رأیی؟

- یعنی عارفه أفکارک کلها یا زکریا، من مية سنه عارفه أفکارک، من یوم ما تجوزنا و أنا باسمع

أرائک، کل یوم باسمعها، التکرار یعلم الحمار، أنا مش حماره (السعدوی، ۲۰۱۰: ۱۵۹).

همان‌طور که در جای دیگری از رمان می‌بینیم که زکریا در حال خواندن رمان خود برای بدور است؛ اما بدور با خشونت روانی و کلامی به صورت بی‌توجهی همراه با چرت، و بهانه‌گیری‌های پی‌درپی سعی دارد تا حسادت و بی‌احترامی زکریا نسبت به خود را ثابت کند و ادعان می‌کند که زکریا هرگاه او را «استاذة» خطاب می‌کند زبانش را به قصد تحقیرش از دهانش خارج می‌کند، و با اصرار بر این نکته و با خشونت کلامی، زکریا را قلیل الأدب می‌خواند:

یغلبها النعاس وهو یقرأ...، یغضب حین یراها تنام وهو یقرأ:

- ویعنی کتاباتی بتعجبک؟ کتاباتی الی کانت بتعجبک قبل الجواز، وکنت تقولی: کتاباتک

تعجبنی یا أستاذة، ولسانک یخرج وانت بتقول أستاذة، وانت بتتطق حرف الذال.

- لسانی یخرج یعنی إیه؟ إیه قلة الأدب دی؟

- انت الی قلیل الأدب (السعدوی، ۲۰۱۰: ۱۴۰).

رابطه کلامی در بین زوجها نقش مهمی در تحکیم رابطه آنها دارد، به‌ویژه اگر مبتنی بر عشق و تفاهم باشد؛ زیرا رابطه مبتنی بر کلام عاری از محبت و عشق، باعث ایجاد بی‌تفاوتی و در نتیجه نفرت در روابط زناشویی خواهد شد. ملاحظه می‌کنیم که بسیاری از زوجها - برای نمونه در همین رمان - اغلب دعوا و مشاجره لفظی را بر سکوت، که می‌تواند منبع آرامش باشد، ترجیح می‌دهند؛ چراکه زبان امکان ارتباط بین آن دو را فراهم می‌کند، به گونه‌ای که یکی صحبت می‌کند و دیگری گوش می‌دهد و دیگری صحبت می‌کند و آن شخص گوش می‌دهد و زبان مشترک آنان زبان تبادل نظر می‌شود که به نوبه خود زبان نویی را می‌آفریند (نصار، ۱۹۹۳: ۷۹).

خشونت مردان علیه زنان ناشی ساختار قدرت مبتنی بر پایه‌های گفتمان مردسالاری است. این گفتمان برخاسته از فرهنگ، در واقع گفتمان غالب جهانی است و بر اساس آمار بیان شده سازمان بهداشت جهانی (WHO)، از هر سه زن، یک زن در طول زندگی خود مورد خشونت خانوادگی قرار می‌گیرد (سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۲۱).

خشونت علیه زنان از ضعیف‌انگاری مردان نسبت به زنان و نظام پدرسالاری نشأت می‌گیرد (دبش، ۱۹۷۹: ۶۸). همان‌طور که ملاحظه شد، هر چه «بدور» با خشونت، اعتماد به نفس «زکریا» را از بین می‌برد، اما «زکریا» در مقابل دخترش احساس قدرت می‌کند، او را دختری ضعیف می‌داند و با خشونت زبانی محدودیت‌های مختلفی را تعیین می‌کند؛ مثلاً اوضاع بیرون از منزل را برای دخترش خطرناک توصیف می‌کند، او را از بیرون رفتن و دیدار دوستانش منع می‌کند و از آنجا که مجیده در خود توانایی مقاومت خشونت‌بار در مقابل دستورات پدر را نمی‌بیند به نافرمانی مقابله می‌کند و مقاومت خشونت پرهیز روی می‌آورد که با نافرمانی، لجبازی، خشم درون‌ریز در مقابل سلطه پدر است که در موضع قدرت قرار دارد. منظور از «خشونت پرهیز مقاومت ارادی کامل انسان در برابر اراده سلطه است» (گاندی، ۱۳۵۱: ۱۶۷). بنابراین مجیده مخفیانه و بدون اطلاع خانواده از منزل خارج می‌شود و با دوستان دیدار می‌کند؛ به عبارتی سعی در مقاومت در مقابل سلطه پدر دارد این همان ساختار اقتداری پدر سالارانه‌ای است که فوکو (Foucault) از آن با عنوان «قدرت‌نمایی زبانی» یا «سلطه گفتمانی» یاد می‌کند، و معتقد است «وجود قدرت به حضور مجموعه‌ای از نقاط مقاومت موکول است» (نک: فوکو، ۱۹۷۷: ۵۸؛ ضمیران، ۱۳۷۸: ۱۵۶). بر این اساس هر جایی از رمان که گفتمان قدرت‌نمایی وجود دارد، مقاومت هم پدیدار می‌شود؛ چه خشونت‌بار باشد و چه خشونت پرهیز.

كان أبوها يمنعها من النزول إلى الشارع، يقول لها إن أولاد الشوارع هم أولاد الزنى، أولاد الأبالسة (السعدوى، ۲۰۱۰: ۱۲۵) ...، أرادت أن تتمشى خارج البيت تشم الهواء، أن تزور صديقتها في المنزل المجاور قبل أن يعود أبوها من الجامع، كان يمنحها من زيارة صديقتها، لا تخرج من البيت إلا إلى المدرسة، في خط واحد مستقيم، في الذهاب والإياب، لا تلتفت إلى هنا أو هناك، تسمع أبها يقول: شرف البنت زى عود الكبريت يشتعل مرة واحدة فقط، مرة واحدة فقط مرة واحدة فاهماني؟ (السعدوى، ۲۰۱۰: ۱۲۶).

متن ادبی، خشونت خود را در خلال ساختارش نمایش می‌دهد، زیرا خشونت یک عمل ازپیش‌تعیین‌شده نیست که بتوان از آن پیشگیری کرد یا عمداً آن را به سخن افزود، زیرا متن یک ساختار پویاست و دائماً در معرض فرافکنی‌های خشونت‌آمیز است که گاه با سرکوب کردن خشم و گاه با آشکار کردن آن تجلی می‌یابد (السیاح، ۲۰۱۰: ۸۲). فوکو (Foucault) تأکید می‌کند هر گفتمانی دارای قدرت است که مانند یک موقعیت استراتژیک پیچیده به صورت‌های مختلف نمود می‌یابد و بارها ذکر می‌کند که هر جا قدرت باشد مقاومت و سرکوب نیز در مقابل آن به وجود می‌آید (نک: فوکو، ۱۹۷۸: ۹۷). در زیر به نمونه‌هایی از خشونت زبانی در رمان زینه بر اساس روان‌شناسی گفتمانی و سطوح زبانی تحلیل می‌شود:

۳-۱. سطح واژگانی و دستوری

۱-۳. ضمائر

در سطح واژگانی و دستوری، ضمائر هر چند نسبت به انواع دیگر کلمه مانند صفت، قید، فعل اسم و مقوله‌های دیگر، تنوع کمتری دارد اما باز می‌توان گفت یکی از مهم‌ترین انواع کلمه است که نویسنده و شاعر با آن می‌توانند رفتارهای ویژه‌ای داشته باشد (دهرامی، ۱۳۹۳: ۷۴). در رمان حاضر نیز از ضمائر در جهت انعکاس خشونت زبانی به خوبی استفاده شده است. برای نمونه دیالوگ زیر یکی از کاربردی‌ترین نمونه‌هاست:

يلسَعها المدرس بالعصا الخيزران فوق ردفها من الخلف، فوق الرفعة في المريلة من قماش
الدمور أو الجبردين؟
أكتبي اسمك الثلاثي مثل زميلاتك
تمسك إصبع الطيشور وتكتب:
زينة بنت زينات!
ثم تستدير بجسمها لتنظر إلينا، المقلتان الكبيرتان في عينيهما تشععان وهجا أسود (السعداوي،
۲۰۱۰: ۹).

در سطح دستوری در این دیالوگ، ضمائر مؤنث «ها» و «ک» هشت بار تکرار شده است؛ و این مسئله، در حالی رخ داده است که امکان استفاده از اسم علم و مخاطب قرار دادن زینه ممکن است. استفاده از ضمیر به جای علم در خلال خشونت زبانی، برای مجهول نشان دادن شخصیت زینت و بی‌اصل و نسب بودن او است. که در پی آن، از یک سو رابطه بین شکل قدرت و شکل به‌کارگیری زبان، و از سوی دیگر رابطه بین اوامر معلم و شکل بیان جمله واضح است (مالکین، ۲۰۰۰، ۱۵۷).

این نوع خشونت کلامی علیه دخترک آن‌چنان اثری در ذهن می‌گذارد که بدور در شب عروسی خود از شدت اضطراب اتفاقات گذشته با شنیدن کلمه «زاینه» کلمه «زاینه» در گوش او زنگ می‌خورد، لب‌هایش با حالتی شبیه آه یا لبخند از هم جدا می‌شود و یک خنده کوتاه و متناوب، مثل هق‌هق گریه، از او بلند می‌شود، و در آن حال دوستش «صافی» چپ‌چپ نگاهش می‌کند و لبخندش بر لبانش خشک می‌شود (السعداوی، ۲۰۱۰: ۵۴). دوستش صافی که سعی دارد از بروز ناراحتی او جلوگیری کند با چپ‌چپ نگاه کردن که نوعی خشونت غیرکلامی (زبان بدن) است استفاده می‌کند؛ زیرا این خشونت به سرعت و بیش از خشونت کلامی بر حرکات طرف مقابل اثر می‌گذارد، به گونه‌ای که بعد از نگاه خشونت‌بار صافی، بدور به سرعت لبخند مصیبت‌بار و اندوهگین خود را جمع می‌کند.

۲-۳-۱. کارکرد صفات در خشونت زبانی

افزون بر این نویسنده با بهره‌گیری از تصویرهای زبانی و استفاده از توصیف که عنصری مهم در رمان به شمار می‌رود؛ تصاویر را واقعی ساخته است که مخاطب آن را باور می‌کند.

از آنجا که زکریا هر روز چندین بار مطالب مقالاتش را برای بدور می‌خواند، و نظرش را می‌پرسید تا اینکه بدور چرتش می‌گرفت و از این تکرار خسته می‌شد، و گاهی خود را با رمانش مشغول می‌کرد و از نوشته‌های زکریا عصبانی می‌شد اما نمی‌توانست با خشونت کلامی احساسش را ابراز کند؛ بلکه با خشونت غیرکلامی لب‌هایش را به هم می‌سایید و در سکوت و با خشم در درون خود می‌گفت:

«لا یکتب هذا الكلام الفارغ إلا تلمیذ ابتدائی، تلمیذ بلید متبلد القلب، لیس عنده رقة ولا إحساس» (السعدوی، ۲۰۱۰: ۱۶۲).

استفاده از صفات پشت سر هم، آن هم به صورت نکره برای تحقیر مخاطب و کوچک شمردن او است.

آن چنان زبان طاغی «زکریا» موجب ترس زبانی در «بدور» شده است که وقتی «زکریا» مقاله چاپ شده‌اش در دفاع از اسلام و حمایت از حقوق زنان را می‌خواند، توان اعتراض در خود نمی‌بیند که چرا بر خلاف عمل خود چنان مقاله‌ای را نوشته است، می‌خواهد فریاد بزند اما نمی‌تواند، بنابراین در درون خود با سکوت خشم‌آلود می‌گوید: «یا فاسق یا فاجر یا معتصب البنات والأطفال، هل أنت الذی یدافع عن الأخلاق؟» (السعدوی، ۲۰۱۰: ۲۷۷). در این گفتگو، استفاده از حرف ندای (یا) برای دور انگاشتن مخاطب و تحقیر آن استفاده می‌شود.

یک شب هنگامی که بدور و زکریا خواب بودند، بدور بیدار می‌شود، و همسرش را می‌بیند که در خواب عمیقی فرو رفته و صدای خروپف او مانند صدای ساعت منظم شنیده می‌شد، بدور از زیر پتو دستش را دراز می‌کند، و محکم به ساعت می‌زند و ساعت از بالای کمد بر زمین می‌افتد، «زکریا» از این صدا بیدار می‌شود، و بر سر بدور فریاد می‌زند:

«- تکسری الساعة لیه کده؟»

- «لأنی مش قادرة أکسر رأسک» (السعدوی، ۲۰۱۰: ۲۳۸).

این عبارت خشونت‌بار (لأنی مش قادرة أکسر رأسک) - که بیانگر تعجیز و ضعف «بدور» است - از زبان او شنیده نشد؛ بلکه حروف بی‌صدایی بودند که از مداد سیاه بر صفحه سفید جاری شدند، بدریه این زن که اسمش در واقع بدور الدامهیری است، نمی‌داند این ترسی که از کودکی تاکنون در وجود او بوده چیست؟

ترس ناشی از خشونت زبانی «زکریا» به حدی است که گویا قدرت بیان حقایق در مورد خود را نیز از به دور سلب کرده است. پس در شکل‌گیری کلام، قدرت و تسلیم دو عنصر اساسی هستند که با هم آمیخته می‌شوند. و به هیچ وجه امکان فرار از آن نیست (مالکین، ۲۰۰۰: ۴۵).

در جایی دیگر با بهره‌گیری «بدور» با تکرار سه صفت کذب، جبن و نفاق بر خشونت خود تأکید می‌ورزد و نشان می‌دهد که گاهی زبان عامل متضاد و ناسازگار با گوینده است به طوری که، زبان فرد ضد خود او عمل می‌کند (مالکین، ۲۰۰۰: ۴) و با به کارگیری صفات منفی و متعدد در خلال خشونت زبانی به نیرویی تبدیل می‌شود که انسان را متحول می‌کند و او را به درجه اطاعت کورکورانه تنزل می‌دهد و پایین می‌آورد (مالکین ۲۰۰۰: ۴۷).

یا کذابة یا جبانة، یا منافقة، هذا الکذب وهذا الجبن وهذا النفاق عناصر ثلاثة هی اصل

الداء، هی سبب الاکتئاب، هی مصدر الحزن والعقم، هی سبب عجزک عن الكتابة، عجزک عن

مواجهة الحقیقة، هذا العجز، هذا العقم، لا شفاء لک منه، لا علاج له إلا الموت (السعدوی،

۲۰۱۰: ۱۸۳).

زبان می‌تواند یک اسلحه طاغی و ستمگر برای نابودی و ویران ساختن باشد تا آنجا که گاه زبان مانند زندان یا مکان وحشتناک می‌شود (مالکین، ۲۰۰۰: ۱۴)؛ مانند زبان «زکریا» که بدور را به

فردی تابع تبدیل کرده است که حتی از بیان حقایق عمل خود عاجز مانده است و در هر حال تحت سلطه همسرش است. او با خشونت خود را مورد سرزنش و دشنام قرار می‌دهد. این بار سرزنش و عذاب زبان «بدور» تمامی ندارد و کلمات آنها مانند عذاب عمل می‌کند. به عبارتی، «بدور» با کاربست صفات ضد خود، نشان می‌دهد که از تسلیم شدن در برابر زبان «زکریا» رنجور است. زبانی که او را در تله انداخته و او را مجبور به توافق و در نتیجه، دوری از شخصیت فردی‌اش کرده است، تا حدی که راه فراری جز مرگ برای خود نمی‌بیند.

۳-۱-۳. استفهام و خشونت زبانی

در حقیقت، استفاده آگاهانه از زبان، مرکزیت زبان در شکل‌گیری هویت شخصی و مسئولیت آن در بین افراد را نشان می‌دهد. بدریه در رمان تألیفی بدور، شخصیت متضاد و مقابل او است. بدریه از زمان ورود به مدرسه از بدور باهوش‌تر بوده است؛ اما با این حال بدور بهترین جایزه‌ها را دریافت می‌کرد و بدریه چیزی نمی‌گرفت، بدریه از معلم خشمگین می‌شود، و با صدای بلند با او بحث می‌کند، با دلیل برای او اثبات می‌کند که او از بدور برتر است، و آیه‌ای از قرآن را می‌خواند که بهشت زیر پای مادران است و اما چگونه با این وصف ممکن است نام آنها به عنوان نام خانوادگی برای کودکان موجب خواری باشد، می‌گوید: «کیف تكون الجنة تحت اقدام الأمهات وأسماؤهن تجلب العار لأطفالهن؟»

در اینجا از ادات استفهام «کیف» با هدف انکار و زیر سؤال بردن این ناهنجاری اجتماعی به کار می‌رود و خشونت زبانی در قالب گفتگوی داستانی و جواب خواهی در رمان دیده می‌شود: معلم با خشم از بدریه خواست تا خاک بهشت را با خود بیاورد با این هدف که ناتوانی او را در انجام چنین معجزاتی نشان دهد. در روز بعد، بدریه با جعبه‌ای حاضر شد و به معلم گفت: «ده تراب الجنة».

معلم جعبه را باز کرد، خاک داخلش را دید و گفت:

- منین جبتی التراب ده یا بنت؟

- بعد ما أمی مشیت علی الارض لمیت التراب یایدی و حطیته فی العلبه.

- مین قال إن تراب الجنة؟

- إنت یا محمد أفندی، قلت لنا فی الحصة اللی فاتت إن لله قال إن الجنة تحت اقدام الأمهات

(السعدوی، ۲۰۱۰: ۲۳۹).

در اینجا استفاده از لهجه، نشان‌دهنده عمق اعتقادات و باورهای عامیانه است و استفاده از کلمات پرسشی، برای جواب خواهی و عاجز ساختن مخاطب است؛ دو طرف علیه سازگاری، زبان را به کار می‌گیرند تا از سازگاری کشنده نجات یابند، سازگاری و کوتاه‌آمدنی که باعث نابودی عقیده آنان می‌شود.

سؤال و جواب‌های مکرر و فن گرفتن اعتراف و تغییر اعتقادات با قدرت کلمه صورت می‌گیرد و آن یکی از روش‌های ترس زبانی است. ترسی که باعث سلب قدرت تکلم و تفکر آزادانه فرد می‌شود و زبان به عنوان یک وسیله در نهایت قدرت ظاهر می‌شود (مالکین، ۲۰۰۰: ۱۰۳).

همان‌طور که «زکریا» با ابزار زبان سعی در اظهار سلطه در مقابل دخترش را دارد، بر آن است تا با خشونت زبانی علیه روزنامه‌نگاران و همکارانش، قدرت خود را برای پسرش اثبات کند و خود را مانند «طه حسین» مردی متفکر و نویسنده‌ای ماهر نشان دهد، اما آنگاه که برای بازجویی از یکی از مقالاتش مورد تحقیق قرار می‌گیرد با قدرت زبانی و فن اعتراف‌گیری بازپرس کل ساختار قدرتی که در ذهن پسرش بنیان کرده بود تخریب می‌شود:

رفع المحقق رأسه وصاح بصوت غاضب:

- أنت هنا متهم يا أستاذ، ليس للمتهم أن يوجه الأسئلة، عليك الإجابة بنعم أو لا، هل تؤمن بوجود لله؟

وأجاب الأب الخرتيتي وهو مطرق إلى الأرض، بكلمة واحدة كما أمره المحقق، قال،

- جواب: نعم

في طريق العودة إلى البيت كان الأب يسبر منكس الرأس صامتا، لم يتبادل كلمة واحدة مع ابنه، سألته زوجته وهي تفتح لهما الباب:

- سوال: عملتو إيه؟

- انفجر غاضبا في زوجته، ينفس فيها عن غضبه المكبوت من المحقق، ومن كل من أغضبوه منذ الولادة حتى الموت، يشوح في وجهها بيده الممدودة، تكاد إصبعه تخرق عينها:

- اصبري شوية يا ولية لغاية ما أخذ نفسي!

... نظر الأب في عيني ابنه وابتلع الدمعة مع رشفة الماء، وقال بصوت الأسد الجريح:

- طه حسين تراجع في التحقيق وأعلن أنه مؤمن، وأبوك يا ابني ليس أشجع من طه حسين (السعدواي، ۲۰۱۰: ۸۷-۹۰).

فشار پرسش‌های مکرر و عذاب ناشی از آن، موجب رها کردن عقیده و اصرار بر زبان فکری دیگر می‌شود. تا حدی قدرت گفتمان بازپرس و فشار روانی خشونت کلامی او بر «زکریا» اثر می‌گذارد که او از بیان اعتقاد واقعی خود باز می‌ماند. اینجاست که خشونت زبانی رابطه انسان‌ها را تهدید می‌کند و درگیری‌های زبانی ایجاد می‌شود.

۲-۳. استعاره و خشونت کلامی

استعاره یکی از پرکاربردترین ابزارهای زبانی محسوب می‌شود. همان‌طور که از ریشه‌شناسی واژه استعاره مشخص است، این اصطلاح به معنای انتقال ویژگی از یک شیء به شیء دیگر است. به عبارت دیگر، منظور از استعاره، فرایندهای زبانی است که در آن، ویژگی‌های یک شیء به شیء دیگر نسبت داده می‌شود. در دیدگاه جدید استعاره‌ها، که از آن به نام استعاره مفهومی نام می‌برند؛ قلمروی وسیعی دارد که تشبیهات را نیز در خود جای می‌دهد. همچنین استعاره‌ها در مفهوم جدید خود، بار عاطفی و ایدئولوژیکی کلام را با خود حمل می‌کنند و یکی از بهترین ابزارها برای تبدیل مفاهیم انتزاعی همچون خشونت به مفاهیم عینی و ملموس است (راسخ مهند و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۳۵). برای نمونه در استعاره مفهومی زیر مفهوم انتزاعی حقارت و خشونت با هم به یک مفهوم انتزاعی تبدیل شده است:

«والمدرّس يسخطا:

اكتبي اسم أبيك وجدك يا حمارة!» (السعدواي، ۲۰۱۰: ۹).

در این گفتمان، زینه در مقابل جمع دوستان مورد اهانت قرار می‌گیرد، دوستانی که معتقدند او متولد یک ازدواج غیرشرعی است و اصل و نسب ندارد اما با وجود خشونت‌هایی که در این گفتمان علیه او صورت می‌گیرد سعی دارد اثبات کند که او نسب دارد و نسب او مادرش است، به این دلیل وقتی معلم از نسبش می‌پرسد با افتخار می‌گوید: «زینه بنت زینات» اما این مقاومت زینه بر عقیده‌اش موجب می‌شود که معلم خشمگین شود و با خشونت کلامی فشار روانی شدیدی بر زینه وارد کند (اکتبی اسم اَبیک و جدک یا حمارة!) همچنان بر تحقیرش ادامه دهد و برای دانش‌آموزان زینات نام مادر کودک را به «زینات» بیان کرده و به تشریح آن بپردازد.

بنابراین، «این کاربرد زبانی در اثر وجود مناسبات قدرت ساخته می‌شود قدرتی که سلطه آور است اما موجب عاملیت انسان و ایجاد مقاومت هم می‌گردد» (قادری و همکاران، ۱۳۹۹، ۳۲). ما به‌طور نادر به تضمینات ادبی و اصلاحاتی می‌اندیشیم که در حین خشونت استفاده می‌کنیم؛ آنگاه که کلمات و اصلاحات پرکاربرد بدون تفکر به کار می‌رود می‌توان گفت سیطره ساختاری و جسدی واژگان با سیطره زبانی آن مساوی هستند (مالکین، ۲۰۰۰: ۳۷)؛ به عبارتی دیگر، ترس فقط در معانی کلمات نهفته نیست، بلکه با وجود این که از جهت قواعدی و بیان اصلاحی صحیح است، اما گویا ترس در شکل حقیقی آن کلمات نیز وجود دارد (فیرکلف، ۲۰۱۶: ۴۸). مانند زمانی که «بدور» از شرایط زندگی با «زکریا» به ستوه آمده است در درونش با سکوت، علیه خود گفتمان خشونت‌باری همراه با تشبیهات قبیح در ذهنش تکرار می‌کند: «کان یراودها دائما السؤال، لماذا تزوجت زکریا الخرتیتی؟ اسمہ مشتق من حیوان الخرتیت، راسه تشبه الکمثری، عیناه ضیقّتان غائرتان کعبتی الفأر. تضرب بیدها فوق صدرها تسأل نفسها، لیه إتجوزت الراجل ده؟» (السعدوی، ۲۰۱۰: ۹۱).

در اینجا استعاره مفهومی با هدف طنز و تمسخر استفاده شده است. که استفاده از ضمائر بر شدت امر می‌افزاید. در این رمان اغلب خشونت زن به صورت خشونت کلامی صامت است یعنی در سکوت و در ذهن خود به شرایط یا گفتمان خشونت‌بار پاسخ می‌دهد؛ و این نوع خشونت عدم آزادی بیان زن، و ترسی که از جنس مقابل در او نهاده شده است را به تصویر می‌کشد.

خشونت‌های موجود از جانب پدر در خانواده باعث شده است که «مجیده» در اعماق وجودش از پدرش متنفر باشد و مانند مادرش گفتمان خشونت‌بار زبانی را در سکوت و در خلایای ذهنش می‌گنجانند: «أشرس الرجال حیوانات ألیفة فی دور البغاء» (السعدوی، ۲۰۱۰: ۲۶۸)، خشونت‌هایی که بدون تفکر بر ذهن گوینده جاری می‌شود و همان‌طور که اشاره شد خشونت زبانی فقط در معنی این کلمات و جملات نیست؛ بلکه ترس با شکل حقیقی کلماتی مانند «الخرتیت، عیناه ضیقّتان غائرتان، کعبتی الفأر، أشرس الرجال، حیوانات، البغاء» نیز ایجاد شده است، این کلمات آن‌چنان ترس زبانی ایجاد کرده که نه تنها در روان فرد گوینده اثر وحشت‌زایی داشته است بلکه ترس زبانی کلمات باعث شده او حتی جرأت بیان آنها را به صورت کلامی نداشته باشد؛ چراکه او می‌داند اگر این گفتمان خشونت‌بار او از سکوت خارج شود ترسی از زبان در شنونده ایجاد می‌شود، که غالباً سیطره زبانی را به سیطره جسدی (خشونت ضربی) تبدیل می‌کند؛ مانند نمونه اول که «بدور» بعد گفتمان خشنی که در سکوت و در ذهن خود با آن کلنجر می‌رود ناگهان به سینه خود می‌زند که چرا با این مرد ازدواج کرده است؟

۴. سکوت و خشونت غیر کلامی

سکوت به معنای غیاب هرگونه عنصر زبانی در گفتار (بیان) و نوشتار است که با نبود خود به صورتی متناقض حضوری نشان‌دار و معنادار ایجاد می‌کند. سکوت وقتی معنادار است که یک فقدان یا جای خالی در یک بافت گفتمانی به مدلولی دلالت کند که پیوسته به تعویق می‌افتد. این مفهوم در رشته‌های متفاوتی مطرح است که در فلسفه به نام غیاب، در نحو به نام مقوله تھی، در صرف به نام عنصر صفر و در تحلیل گفتمان به عنوان سکوت عنوان می‌شود (سجودی و همکاران، ۱۳۸۹: ۷۱).

خشونت زبانی «زکریا الخرتیتی» در خانواده علیه همسر و دخترش «مجیده» باعث شده است آنها دچار ترس زبانی شده و به سکوت و خشونت‌های غیر کلامی پناه برند. و در نتیجه این خفقان زبانی؛ محیط صحبت بین افراد خانواده تنگ شده است. «مجیده» به دنبال محبت دیگران، خارج از خانه است به گونه‌ای که با درد و دل با روزنامه‌نگار «محمد» که شنوای مقالات و دردها و غم‌هایش است شیفته او شود و با همنشینی با او از غم‌هایش بکاهد. و از دیگر پیامدهای خشونت در خانواده وی، مقایسه خود و خانواده‌اش با دیگران مخصوصاً دوستش «زینه» است که خانواده‌ای ندارد و در خیابان بزرگ شده است و مانند او پدری ندارد که اگر دیر کرد او را توبیخ کند و اگر اشتباهی کرد او را تنبیه کند یا سیلی بزند، یا از شدت خشم پدر علیه مادرش نفس او بالا نیاید و احساس خفگی کند.

«زکریا» سیطره خود را بر زبان از دست داده است و استقلال زبانی ندارد، و زبان قدرت تفکر مستقل را از او سلب کرده است. در حالی که بدور خوابیده و زکریا رمان او را مخفیانه می‌خواند دچار وهم شده است و در خیال رابطه با «بدریه» فرو می‌رود که از طریق گفتمان با زبان خشونت‌بارش به یک قدرت سحرآمیز برای جراحت و تخریب تبدیل می‌شود و به ما نشان می‌دهد که فدایی این زبان فقط «بدریه» یا «بدور» که زبان «زکریا» آنها را مورد هدف قرار داده نیست بلکه «زکریا» که با آن صحبت می‌کنند نیز در معرض آن است؛ به عبارت دیگر، «خشونت زبانی قبل از اینکه به دیگران لطمه بزند به گوینده‌اش ضربه می‌زند» (یحی، ۲۰۱۶: ۱۶).

ولماذا تتعطر زوجتك لك وأنت تخونها كل ليلة؟ لماذا تتعطر لك وأنت تكره رائحة العطر؟
لا تجذبك إلا رائحة الجسد العطن، الجسد الذي لا يعرف الماء والصابون، الجسد الذي ينز
بالعرق والتعب والأسى والحزن، جسد الخادمت المقهورات أو الجوارى والسكرتيرات، يغمضن
عيونهن وهن تحتك في الفراش، لا تقوى الواحدة منهن على أن تفتح عينيهما أو تثبتهما لحظة
واحدة في عينيك، أو تتأفف من قبلاطك أو كلماتك البذيئة، أنت لا تشتهي إلا الكلمات البذيئة،
تعودت أذناك منذ المدرسة الابتدائية البذاءة والاعتصاب (السعدواي، ۲۰۱۰: ۱۷۴).

نویسنده با بهره‌گیری از تقابل و تصویرسازی متناقض، خشونت زبانی را برجسته می‌سازد و در ادامه با بهره گرفتن از منادا خشونت زبانی را اظهار می‌کند و پس از منادا از اسم موصول و جمله فعلیه بهره می‌گیرد تا با طولانی کردن اهانت و قدرت جمله فعلیه، شدت خشونت را افزایش می‌دهد.

«یشوح زکریا الخرتیتی بیده فی وجه بدریة، یطردها بعیدا عنه کما یطرد شبح إبلیس.

– أعربی عن وجهی أيتها الحية الرقطاء التي أخرجت آدم من الجنة» (السعدواي، ۲۰۱۰: ۱۸۷).

پس زبان فقط یک وسیله برای بیان افکار نیست؛ همان‌طور که ملاحظه می‌شود خود زبان، افکار «زکریا» را تشکیل می‌دهد، و عنصری مستقل است که با قدرتش چارچوب عمل و فکر گوینده را تعیین می‌کند و به صداها حیات خاصی می‌بخشد و نقش شخصیت‌ها را ایجاد می‌کند (مالکین، ۲۰۰۰: ۴۴).

می‌توان احساسات ناشی از گفتمان خشونت‌بار شخصیت‌های رمان را به شرح زیر بیان کرد:

خشم > مقابله

ترس > فرار

نگرانی > عقب‌نشینی

رنجیدن و سکوت > کوتاه آمدن

مهم‌ترین آثار روانی خشونت کلامی جاری در بین افراد این رمان را به شرح زیر توصیف

کرد:

زکریا	بدور	مجیدة
عدم استقلال در انجام فعالیت‌های زندگی خود	عدم رضایت از زندگی خانوادگی، شغلی و روابط اجتماعی	ناتوانی در مواجهه با استرس و فشار به روشی مثبت، و روی آوردن به نافرمانی مقابله‌ای.
زیر پا گذاشتن اعتقاد و باور شخصی	فرد نمی‌تواند نگرش مثبت نسبت به خود داشته باشد تا خود را بپذیرد	یافتن پناه در بیرون از خانواده برای رهایی از شرایط خشونت‌بار موجود
اختلال در عملکرد جنسی	ناتوانی در حل مشکلات پیش روی بدون تردید یا افسردگی در حد خودکشی	احساس حقارت
عدم اعتماد به نفس	اختلال در خواب	ترس از مردان

۵. نتیجه

در این پژوهش، سطوح گفتمانی بر مبنای خشونت زبانی بررسی شده است و نتایج زیر حاصل شده است:

۱. زبان صرفاً ابزاری برای بیان افکار و اندیشه‌ها نیست؛ جراحات ناشی از زبان بر پیکره و روان انسان بسی شدیدتر از ضربه چاقوی تیز و برنده است. با توجه به اینکه رمان «زینه» در معرض فرافکنی‌های خشونت‌آمیز است؛ نویسنده به خوبی توانسته است خشونت اجتماعی در ساختارهای زبانی مثل ضمائر، صفات، اسماء استفهام و لایه‌های صوری زبان مثل استعاره را نمایان سازد.

۲. راوی از ضمائر برای انعکاس خشونت زبانی نهایت بهره‌برداری می‌نماید تا بتواند شخصیت زینت و هویت وی را نادیده بگیرد و وی را بی‌اصل و تبار نشان دهد استفاده از ضمیر به جای علم برای مجهول نشان دادن شخصیت زینت و بی‌اصل و نسب بودن اوست.

۳. خوانش دقیق رمان نشان می‌دهد زبان در اختیار و انحصار فرهنگ مردسالار است. «زکریا» با ایجاد ترس زبانی، قدرت اندیشیدن را از دختر و همسرش سلب می‌کند و آنان را به یک موجودی ضعیف تبدیل می‌نماید که سعی در مقاومت دارند، اما از ترس زبان «زکریا» به مقاومت خشونت پرهیز یا نافرمانی مقابله‌ای روی می‌آورند.

۴. مردان برای نادیده گرفتن زن و تمسخر و استهزاء هر چه بیشتر وی در این رمان از لایه‌های صوری زبان مثل استعاره نهایت بهره‌برداری را می‌نمایند و در مضامین روانی اجتماعی، می‌توان احساسات ناشی از گفتمان خشونت‌بار شخصیت‌های رمان را به شرح زیر بیان کرد:

خشیم > مقابله

ترس > فرار

نگرانی > عقب‌نشینی

رنجیدن و سکوت > کوتاه آمدن

۶. منابع

- اسکندری، حسین (۱۳۹۲)، «بررسی نقش و اهمیت روش تحلیل گفتمان در قلمرو روان‌شناسی گفتمانی»، *فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی*، دوره ۴، شماره ۱۴، ۶۵-۸۸.
- اعظمی خویرد، حسن و همکاران (۱۳۹۹)، «تحلیل اجتماعی - شناختی گفتمان نقایص جریر و اخطل بر اساس الگوی ون دایک»، *مجله ادب عربی*، دوره ۱۲، شماره ۲، ۱۰۹-۱۳۲.
- الأمین، عباس الحاج (۲۰۱۶)، «عنف اللغة ولغة العنف في المشهد السياسي في السودان: ملامح من تجلياتهما الراهنة ورؤى بشأن مآلاتهما المستقبلية»، *مجلة تبين للدراسات الفكرية والثقافية*، المجلد ۴، العدد ۱۵، ۷۳-۹۲.
- حبیلة، الشریف (۲۰۱۰)، *الرواية والعنف - دراسة سوسيو نصية في الرواية الجزائرية المعاصرة*، الجزائر، عالم الكتب الحديث.
- دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۷)، *لغت‌نامه دهخدا*. چاپ دوم، تهران. روزنه.
- دهرامی، محمد مهدی (۱۳۹۳)، «کارکردهای زیباشناختی ضمیر در شعر شاملو»، *فصلنامه زیبایی‌شناسی ادبی*، دوره ۵، شماره ۲۲، ۷۴-۸۴.
- راسخ مهند، محمد و همکاران (۱۳۹۷)، «خشونت گفتاری در مطبوعات (مطالعه موردی روزنامه‌های فارسی)»، *دو فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات زبانی و بلاغی*، دوره ۹، شماره ۱۸، ۱۳۵-۱۶۴.
- السیاح، الحبيب (۲۰۱۰)، *عنف النصوص، مساهمة في الملتقى العالمي للرواية المغربية، الكتابة المغربية من سنة ۱۹۹۰ إلى الآن؛ انبثاق مخيال جديد*، وهران، المركز الوطني للبحث في الأثروبولوجيا الاجتماعية والثقافية.
- سجودی، فرزانه و همکاران (۱۳۸۹)، «کارکرد گفتمانی سکوت در ساخت‌مندی روایت داستان کوتاه»، *جستارهای زبانی*، دوره ۱، شماره ۲، ۶۹-۸۸.
- السعداوی، نوال (۲۰۱۰)، *زینة، الطبعة الثانية*، بیروت، دار الساقی.
- ضمیران، محمد (۱۳۷۸)، *میشل فوکو: دانش و قدرت*، چاپ هفتم، تهران، هرمس.
- عقبلی، سید وحید و همکاران (۱۳۸۹)، «کاربرد روش تحلیل گفتمان در علوم رفتاری»، *دانشنامه واحد علوم و تحقیقات*، دوره ۳، شماره ۴، ۱۶۹-۱۹۴.
- فوکو، میشل (۱۹۷۸)، *تاریخ جنسیت*، ترجمه نیکو سرخوش، افشین جهاندید، تهران، نشر نی.
- قادی، آزاده و همکاران (۱۳۹۹)، «بررسی سبک‌شناختی لایه‌ای سازه‌های گفتمان‌مدار در شعر امل دنقل (مطالعه موردی قصیده (مقابله خاصه مع ابن نوح))»، *مجله ادب عربی*، دوره ۱۲، شماره ۴، ۱۹-۳۸.
- گاندی، ماهانداس (۱۳۵۱)، *همه مردم برادرند*، ترجمه محمود تفضلی، تهران، امیرکبیر.

مالکین، جینت آر (۱۹۹۲)، *العنف اللغوی فی الدراما المعاصرة*، ترجمة محمد السيد، القاهرة، وزارة الثقافة.
 محمودی بختیاری، بهروز و همکاران (۱۳۹۵)، «خشونت کلامی در نمایشنامه هاملت با سالاد فصل: رویکردی
 گفتمانی»، *جستارهای زبانی*، دوره ۷، شماره ۲ (پیاپی ۳۰)، ۱۸۷-۲۰۵.
 نصار، کریستین (۱۹۹۳)، *موقف الطفل العربی من والديه کثنائی یجمعهما معا*، بیروت، جروس برس للنشر.
 یورگسن، ماریان و همکاران (۱۳۹۴)، *نظریه و روش در تحلیل گفتمان*، ترجمه هادی جلیلی، چاپ پنجم، تهران،
 نشر نی.

یحی، رنده (۲۰۱۶)، «عنف اللسان فی روایة الطلیانی لشکرى المبخوت (دراسة فی ضوء نظریة الأنساق الثقافیة)»،
 جامعة بوضیاف المسیلة.

Aghili, Seyyed Vahid et al. (2008), "Using discourse analysis method in behavioral sciences", Journal (Science and Research Unit), Volume 3, Number 4, 169-194. [In Persian].

Al-Amin, Abbas al-Hajj (2016), "Language violence and violence in the political landscape of Sudan: the features of their current manifestations and visions regarding their future meanings", *Tabin Magazine for Intellectual and Cultural Studies*, Volume 4, Issue 15, 73-92. [In Arabic].

Al-Saadawi, Nawal (2010), *Zeina*, second edition, Beirut, Dar Al-Saghi. [In Arabic].

Al-Sayeh, Al-Habib (2010), *Anf al-Nusus*, contribution in *Al-Multaqi Al-Alami Ilarwaya Al-Magharebia*, Writing Al-Magharebia from 1990 to now; Emergence of new imagination, Vahran, National Center for Discussion in Social and Cultural Anthropology. [In Arabic].

Azami Khuid, Hassan et al. (2019), "Social-Cognitive Analysis of the Discourse of Jarir Defects and Disruption Based on the Vanda One Model", *Arabic Literature Magazine*, Volume 12, Number 2, 109-132. [In Persian].

Dahrami, Mohammad Mahdi (2013), "Aesthetic Functions of Pronouns in Shamlu's Poetry", *Literary Aesthetics Quarterly*, Volume 5, Number 22, 74-84. [In Persian].

Dehkhoda, Ali Akbar (1998), *Dehkhoda dictionary*. Second edition, Tehran. hole [In Persian].

Eskandari, Hossein (2012), "Evaluation of the role and importance of discourse analysis in the realm of discourse psychology", *Educational Measurement Quarterly*, Volume 4, Number 14, 65-88. [In Persian].

Foucault, Michel (1978), *History of Gender*, translated by Niko Sarkhosh, Afshin Jahandid, Tehran, Nei Publishing House. [In Persian].

Gandhi, Mahandas (1972), *all people are brothers*, translated by Mahmoud Tafzali, Tehran, Amir Kabir. [In Persian].

Habila, Al-Sharif (2010), *al-Rawawa al-Anfs - a socio-textual study of contemporary Al-Jizai al-Rawawa*, Algiers, Alem al-Kutub al-Hadith. [In Arabic].

Jorgensen, Marian et al. (2014), *theory and method in discourse analysis*, translated by Hadi Jalili, fifth edition, Tehran, Ney Publishing. [In Persian].

Mahmoudi Bakhtiari, Behrooz et al. (2015), "Verbal violence in the play Hamlet with Seasonal Salad: A Discourse Approach", *Linguistic Studies*, Volume 7, Number 2 (series 30), 187-205. [In Persian].

- Malekin, Janet R. (1992), *Linguistic violence in modern drama*, translated by Mohammad Al-Sayed, Cairo, Ministry of Culture. [In Arabic].
- Nassar, Christine (1993), *The position of Al-Talfe Al-Arabi, Man Waldiyeh Kadaani*, Jamahamma Maa, Beirut, Jerous Press. [In Persian].
- Qadri, Azadeh et al. (2019), "Study of layered cognitive style of discourse-oriented structures in Amal Dangul's poetry (a case study of Qaseedah (special comparison with Ibn Noah)", *Journal of Arabic Literature*, Volume 12, Number 4, 19-38.[In Persian].
- Rasakh Mohand, Mohammad et al. (2017), "Voiceal violence in the press (a case study of Persian newspapers)", *two scientific-research quarterly journals of linguistic and rhetorical studies*, volume 9, number 18, 164-135. [In Persian].
- Sajjodi, Farzan, et al. (2009), "The discourse function of silence in the construction of short story narration", *Language Essays*, Volume 1, Number 2, 69-88. [In Persian].
- Yahya, Randa (2016), "Violence of the tongue in Al-Taliani's Lashkri al-Mabkhut novel (a study in the light of the cultural structure theory)", Mohammad Boudiaf Al-Masila University. [In Arabic].
- Zamiran, Mohammad (1999), *Michel Foucault: knowledge and power*, 7th edition, Tehran, Hermes. [In Persian].